

Landbrugsuddannelsen og de forskellige aktører

Vidensnotat

FORPROJEKT OM LANDBRUGSUDDANNELSENS ROLLE
I DEN GRØNNE OMSTILLING AF LANDBRUGET

2024

STØTTET AF

novo nordisk
fonden

Landbrugsuddannelsen og de forskellige aktører

Landbrugsuddannelsen og de forskellige aktører

- Vidensnotat

© Danske Landbrugsskoler og forfatterne

Udarbejdet af:

Sissel Kondrup, Chefkonsulent, Ph.d., Danske Landbrugsskoler (Projektleder)

Kathrine Blæsbjerg Sørensen, Chefkonsulent, Landbrug & Fødevarer

Sara Albiero Guldborg, konsulent Landbrug & Fødevarer

Støttet af Novo Nordisk Fonden

Indledning

Dette notat giver et overblik over landbrugsuddannelsen, herunder:

- Uddannelsens indhold og opbygning
- Aktører – herunder udbydere af uddannelsen (skolerne) og ansvarlige for uddannelsen indhold (fagligt udvalg)
- Elevtal og udvikling af samme
- Relevante organisationer

Baggrund

Dette notat er en delleverance i forprojektet om landbrugsuddannelsens rolle i den grønne omstilling af landbruget. Forprojektets formål er at udvikle en fælles vision for landbrugsuddannelsens rolle i den grønne omstilling af landbruget og med afsæt her i at definere et udviklingsprojekt, som kan bidrage til at indfri visionen.

Som en del af projektet er der gennemført en række analyser, som skal give et solidt og ekspliciteret fundament for et udviklingsprojekt målrettet landbrugsuddannelsen. Analyserne skal give opdateret og valid viden om udgangspunkterne, eksisterende og mulige initiativer, sammenhængen mellem disse og involverede aktørers interesser. På baggrund af analyserne er der udarbejdet ni vidensnotater:

1. *Landbrugsuddannelsen og de forskellige aktører*, som giver et indblik i landbrugsuddannelsen indhold og opbygning, centrale aktører og nøgletal. (Dette notat)
2. *Kompetencer for grøn omstilling i landbruget II*, som sammenfatter, hvilke grønne faglige og personlige kompetencer landbrugseleverne skal have for at kunne spille en proaktiv rolle i den grønne omstilling af landbruget.
3. *Hvordan styrker vi elevernes grønne faglige og personlige kompetencer i landbrugsuddannelsen?* Notatet sætter fokus på, hvordan man styrker elevernes grønne kompetencer i hhv. skole- og oplæringsdelen af uddannelsen og styrker sammenhængen mellem disse.
4. *Hvordan skaber vi en skolekultur, der styrker landbrugselevernes grønne faglige og personlige kompetencer?* Notatet sætter fokus på, hvordan man på skolerne skaber en kultur og rammebetingelser, som understøtter elevernes grønne læring.
5. *Hvilke grønne indsatser er der på skolerne?* Som giver et overblik over igangværende indsatser på skolerne, herunder projekter, kompetenceudvikling af underviserne og samarbejde med vidensmiljøer, Internt notat.
6. *Overblik over relevante pædagogiske vidensmiljøer og projekter*, som giver overblik over, hvem der er de centrale pædagogiske vidensmiljøer indenfor pædagogisk udvikling i erhvervsuddannelserne, og kortlægger relevante projekter igangsat de seneste år.
7. *Hvordan styrkes brugen af grøn teknologi og data i landbrugsuddannelsen?* som sætter fokus på, hvilke grønne teknologier og data eleverne møder og med fordel kan møde i uddannelsen, og hvordan dette kan styrkes.
8. *Teknologianvendelse i dansk landbrug* - En investeringsanalyse af omfang og fordeling af investeringerne i grøn teknologi i landbruget.

9. *Kortlægning og økosystemanalyse af landbrugsfaglige vidensmiljøer*, som kortlægger de landbrugsfaglige miljøer og potentialerne for at styrke samarbejdet mellem de landbrugsfaglige vidensmiljøer og landbrugsuddannelsen.

Forprojektet er gennemført i 2024 med støtte fra Novo Nordisk Fonden.

Notatets indhold

Uddannelsens indhold og opbygning	3
Trin og uddannelseslængde	3
Det faglige udvalg - fastsætter indhold og rammer	3
Uddannelsens indhold fastlægges centralt i bekendtgørelser og uddannelsesordninger og lokalt i lokale uddannelsesplaner (LUP).....	4
Udbydere af landbrugsuddannelsen	5
Elevtal	6
Udvikling i optaget på landbrugsuddannelsen.....	6
Fordeling mellem specialer.....	8
Frafaldet på landbrugsuddannelsen er relativt lavt.....	9
Organisationer	9
Danske Landbrugsskoler	9
Danske Erhvervsskoler og -Gymnasier.....	10
GLS-A	10
Landbrug & Fødevarer	10
3F – Den Grønne Gruppe.....	11
SEGES Forlag	11

Uddannelsens indhold og opbygning

Trin og uddannelseslængde

Landbrugsuddannelsen er en erhvervsuddannelse. Det er en vekseluddannelse, der gennemføres dels som skoleundervisning og dels i oplæring.

Landbrugsuddannelsen kan afsluttes som:

- Trin 1: Landbrugsassistent – 2 år og 4 mdr.
- Trin 2: Faglært landmand med speciale i husdyr, planter eller økologi samt jordbrugsmaskinfører – 4 år og 3 mdr. Uddannelsen til faglært landmand kan også tages som en EUX.
- Trin 3: Produktionsleder – 20 uger (ved fuldtid, men kan også tages som deltidsuddannelse).
- Trin 4: Agrarøkonom – 40 uger (ved fuldtid, men kan også tages som deltidsuddannelse).

Trin 3 og 4 betegnes ofte under et som ”landbrugets lederuddannelse”.

Det faglige udvalg - fastsætter indhold og rammer

Uddannelsens indhold og rammer fastlægges af det faglige udvalg for jordbrugets uddannelser (Jordbrugets Uddannelser) i bekendtgørelsen og uddannelsesordningen. Det faglige udvalg er blandt andet ansvarligt for:

- Uddannelsernes indhold og rammer i bekendtgørelsen og uddannelsesordningen
- Relevante analyser, forsøg og udviklingsprojekter i uddannelsen og på fagområdet
- Kontakt med ministerier og organisationer omkring uddannelsen
- Godkendelser af oplæringsvirksomheder og anden sagsbehandling i forbindelse med uddannelsesaftaler

Jordbrugets Uddannelser har et uddannelsesudvalg (underudvalg) for landbrugsuddannelsen, som blandt andet skal komme med input til:

- Indhold og rammer for uddannelsen
- Retningslinjer for lærepladsgodkendelse
- Generelle behov og udviklingsmuligheder på uddannelsen

Formelt implementerer børne- og undervisningsministeren de regler, der er fastsat af det faglige udvalg om de enkelte uddannelsers varighed og struktur, herunder fordelingen mellem skoleundervisning og oplæring.

Det faglige udvalg består af repræsentanter fra arbejdsmarkedets parter, dvs. 3F (Fagligt Fælles Forbund) og GLS-A (Gartneri-, Land-, og Skovbrugets Arbejdsgivere) samt af historiske årsager Landbrug & Fødevarer.

Uddannelsesudvalget for Landbrugsuddannelsen består af repræsentanter fra de tre organisationer i Det Faglige Udvalg. Hertil er tilforordnede medlemmer af LandboUngdom og 4H, GLS-A, Landbrug & Fødevarer, Danske Landbrugsskoler og fra Uddannelsesudvalget i Danske Erhvervsskoler og -Gymnasier.

Uddannelsens indhold fastlægges centralt i bekendtgørelser og uddannelsesordninger og lokalt i lokale uddannelsesplaner (LUP)

Arbejdsfordelingen mellem fagligt udvalg og skolerne er, at det faglige udvalg står for bekendtgørelse og uddannelsesordning, mens skolerne har ansvaret for at udforme lokale uddannelsesplaner.

Uddannelsesbekendtgørelsen er det overordnede juridiske dokument, der fastsætter rammerne for en erhvervsuddannelse. Uddannelsesbekendtgørelsen indeholder bestemmelser om blandt andet:

- Adgangskrav og målgruppe for uddannelsen
- Uddannelsens struktur, opbygning og niveauer
- Kompetencemål og læringsmål for de forskellige dele af uddannelsen
- Prøver, eksamener og beviser
- Overgangs- og meritordninger
- Kvalitetssikring og -udvikling

Uddannelsesordningen er det mere konkrete og detaljerede dokument, der beskriver indholdet og forløbet af en erhvervsuddannelse. Uddannelsesordningen indeholder blandt andet oplysninger om:

- Mål, indhold og niveau for grundforløb og hovedforløb
- De forskellige uddannelsesspor, specialer og valgfag, som uddannelsen omfatter
- De praktiske og teoretiske komponenter af uddannelsen, herunder skoleophold og praktikperioder
- De krav og kriterier, som eleverne skal opfylde for at gennemføre uddannelsen
- De kompetencer og kvalifikationer, som eleverne skal opnå ved afslutningen af uddannelsen

Formålet med uddannelsesbekendtgørelsen og uddannelsesordningen er at sikre, at en erhvervsuddannelse er relevant, kvalificerende og anerkendt både nationalt og internationalt.

Lokale uddannelsesplaner (LUP) udformer skolerne. De beskriver, hvordan den enkelte skole konkret tilrettelægger og gennemfører uddannelsen indenfor rammerne af bekendtgørelsen og uddannelsesordningen. En LUP indeholder blandt andet oplysninger om:

- Uddannelsens mål, indhold, struktur og varighed
- De valgfrie elementer og specialer, som skolen tilbyder
- De undervisningsformer, metoder og materialer, som skolen anvender
- De prøver, eksamener og evalueringer, som skolen gennemfører
- De praktikpladser, som skolen samarbejder med
- De vejlednings- og støttetilbud, som skolen yder til eleverne

Udbydere af landbrugsuddannelsen

Der er i 2024 16 institutioner, der udbyder landbrugsuddannelsen 18 forskellige steder. Syv af udbyderskolerne er monofaglige erhvervsskoler/rene landbrugsskoler, mens de øvrige er kombinationsskoler. Uddannelsens størrelse varierer skolerne imellem.

Tabel 1 viser en oversigt over skoler, der har aktivitet på landbrugsuddannelsen, hvor mange faglærte landmænd, der blev færdiguddannede i 2022, om de er monofaglige, samt om de er medlemmer af Danske Landbrugsskoler.

Tabel 1: Udbydere af landbrugsuddannelsen 2022

Skolens navn	Antal færdiguddannede i 2022	Monofaglige erhvervs- og landbrugsskoler	Medlem af Danske Landbrugsskoler
Asmildkloster Landbrugsskole	150	X	X
Bygholm Landbrugsskole	85	X	X
Dalum Landbrugsskole, hhv. i Korinth og Odense	80	X	X
EUC Nordvest – Nordic Food College – Morsø Landbrugsskole	12		X
Grindsted Landbrugsskole	54	X	X
Gråsten Landbrugsskole	105	X	X
Hansenberg	3		
Herningsholm – Agroskolen	20		X
Jordbrugets Uddannelsescenter	36		X
Kjærgaard Landbrugsskole	41	X	X
Kold College	9		
Nordjyllands Landbrugsskole	107	X	X
Roskilde Tekniske Skole – Landbrugsskolen Sjælland, hhv. i Roskilde og Høng	121		X
Techcollege Aalborg	11		
Viden Djurs – Kalø Økologiske Landbrugsskole	47		X
ZBC – Jernbjerggård	6		X

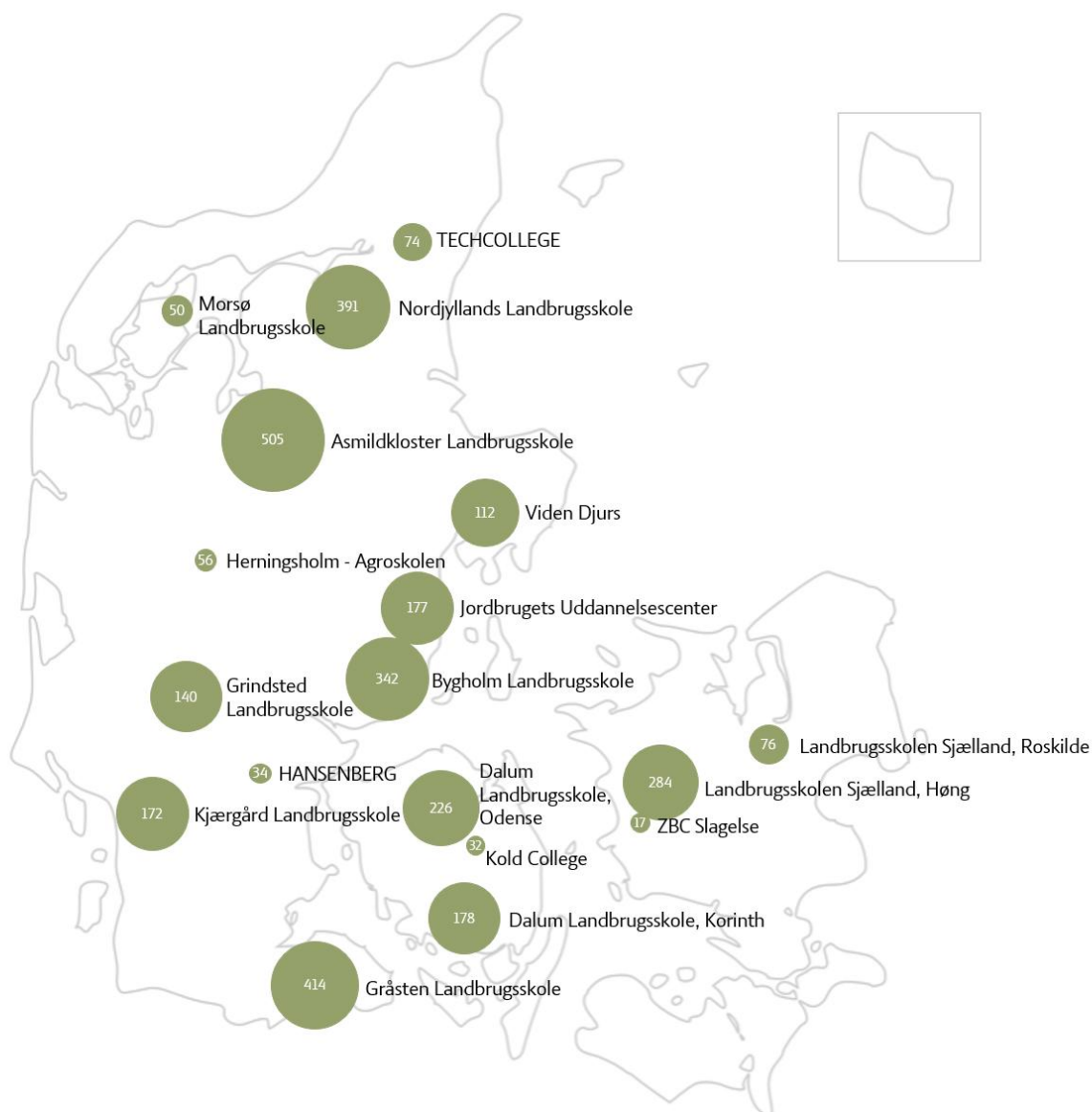
Kilde: Uddannelsesstatistik

Som beskrevet tidligere, er landbrugsuddannelsen en vekseluddannelse, hvilket vil sige, at den foregår på skole og hos oplæringsvirksomheder. I 2023 var ca. 3.600 bedrifter godkendt som oplæringsvirksomhed. Bedrifterne er fordelt udover hele landet, men ofte koncentreret omkring skolerne og med flere i vest end øst. Der er stor variation mellem hvor mange lærlinge virksomhederne er godkendt til at have. Det svinger fra én lærling for mange virksomheder og op til 40 for enkelte virksomheder. Ca. 200 virksomheder er godkendt til seks eller derover.

Elevtal

I 2023 var i alt 3.280 i gang med en landbrugsuddannelse. Fordelingen er vist på kortet herunder.

Figur 1: Uddannelsesinstitutioner samt antal igangværende elever 2023

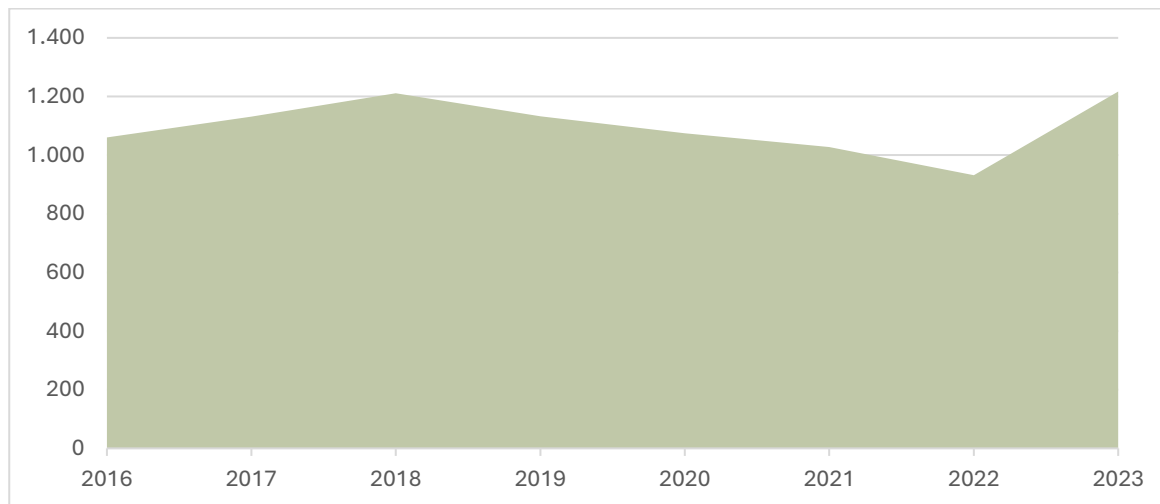
Kilde: Udarbejdet på baggrund af registerdata fra Uddannelsesstatistik.dk

Udvikling i optaget på landbrugsuddannelsen

Søgning til landbrugsuddannelsen har siden erhvervsuddannelsesreformen været svingende, men med en generel tilbagegang i årene 2018 – 2022, som dog er vendt væsentligt i 2023. I 2023 blev mere end 1.300 elever optaget på en landbrugsuddannelse, hvilket er en stigning på 30 pct. ift. året før.

Figur 2 viser udviklingen i elever optaget på GF2 på landbrugsuddannelsen. GF2 er valgt, fordi det er den uddannelsesspecifikke del af grundforløbet.

Figur 2: Udvikling i antal elever optaget på landbrugsuddannelsen, 2016-2023

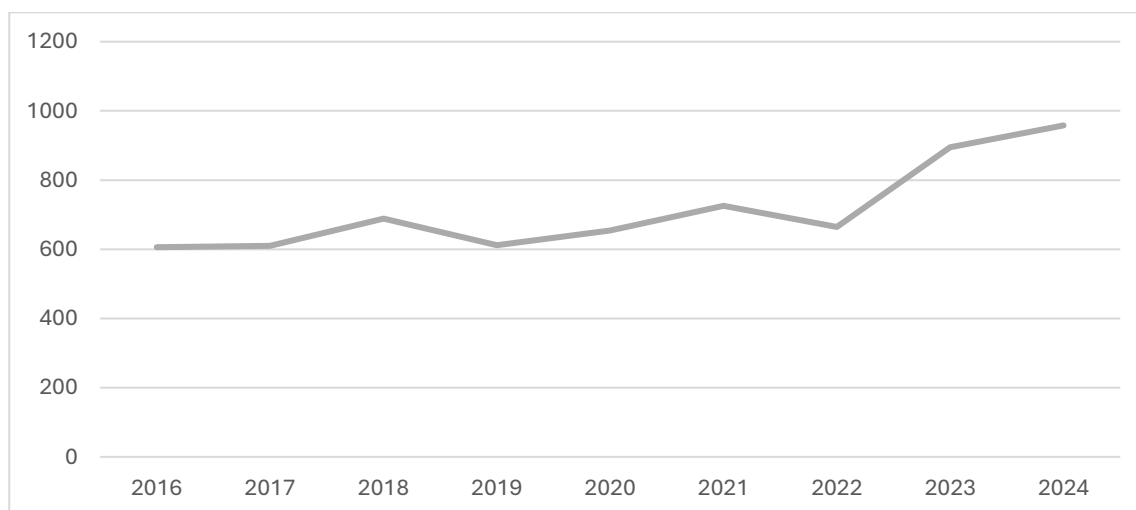

Note: Figuren viser den årlige elevtilgang på landbrugsuddannelsens 2. del af grundforløbet.

Kilde: Uddannelsesstatistik.dk

De foreløbige tal for 2024 ser meget positive ud. Optaget for januar 2024 er det højeste siden erhvervsuddannelsesreformen. Der er to årlige optag på landbrugsuddannelsen, henholdsvis i august og i januar. Optaget i januar er centralt, da det er den måned, der er flest der starter grundforløb 2. Næststørste optag er i august. I januar 2024 er 958 optaget på en landbrugsuddannelse. Det er mere end optaget i januar for rekordåret 2023 og samme niveau som *hele* 2022.

Figur 3: Udvikling i antal elever optaget i januar på grundforløb 2, 2016-2024

Note: Figuren viser elevtilgangen på landbrugsuddannelsens 2. del af grundforløbet for januar.

Kilde: Uddannelsesstatistik.dk

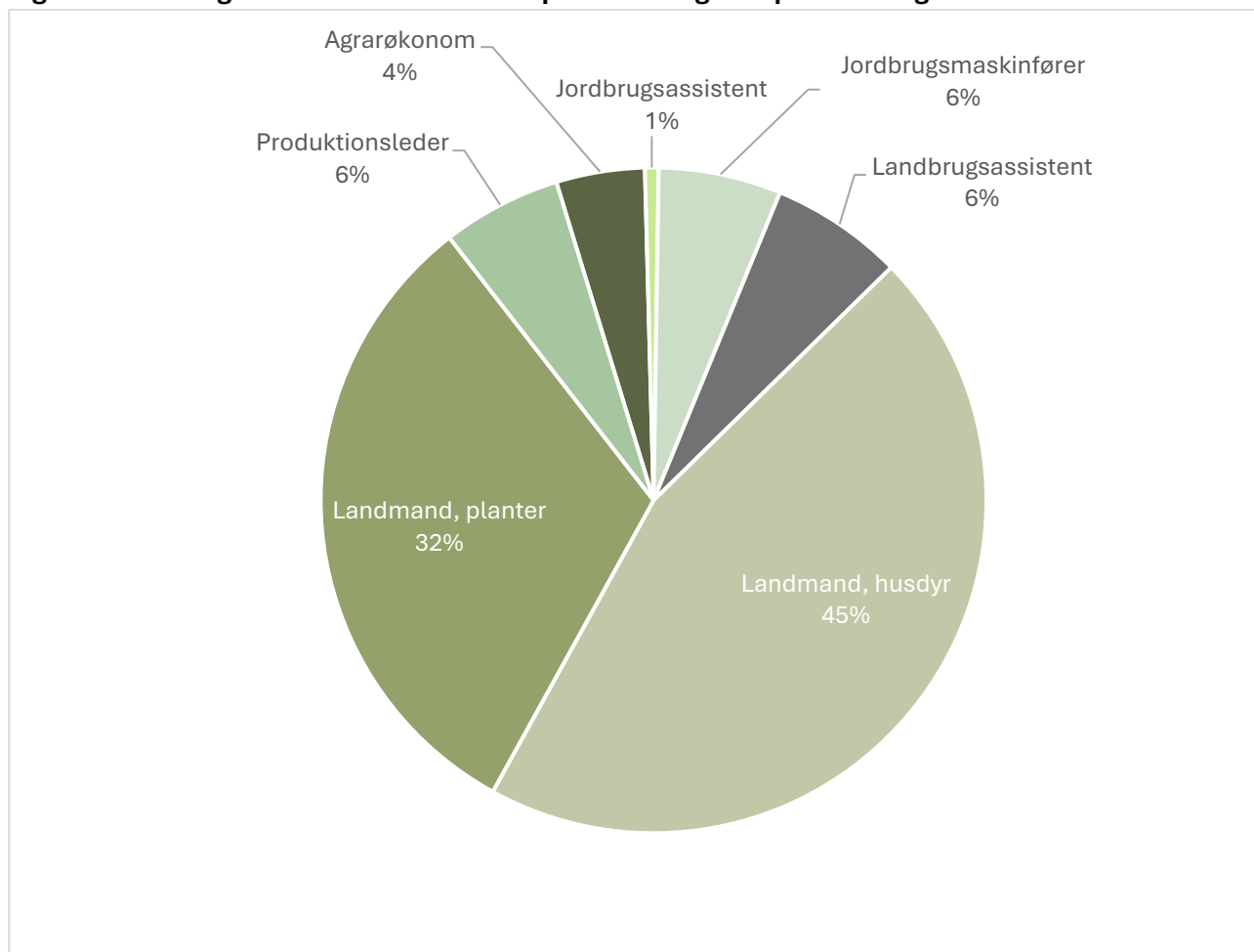
Fordeling mellem specialer

Som tidligere beskrevet er der fire trin i for landbrugsuddannelsen. Landbrugsuddannelsen kan afsluttes som:

- Trin 1: Landbrugsassistent
- Trin 2: Faglært landmand med speciale i husdyr, planter eller økologi samt jordbrugsmaskinfører
- Trin 3: Produktionsleder
- Trin 4: Agrarøkonom

Figur 4 viser, hvordan de færdiguddannede elever fordeler sig på trin og specialer. Specialet Økologi er først oprettet i 2023 og fremgår derfor ikke af nedenstående figur, da de første har til gode at blive udlært.

Figur 4: Fordeling af udlærte elever inkl. specialiseringerne på landbrugsuddannelsen 2023

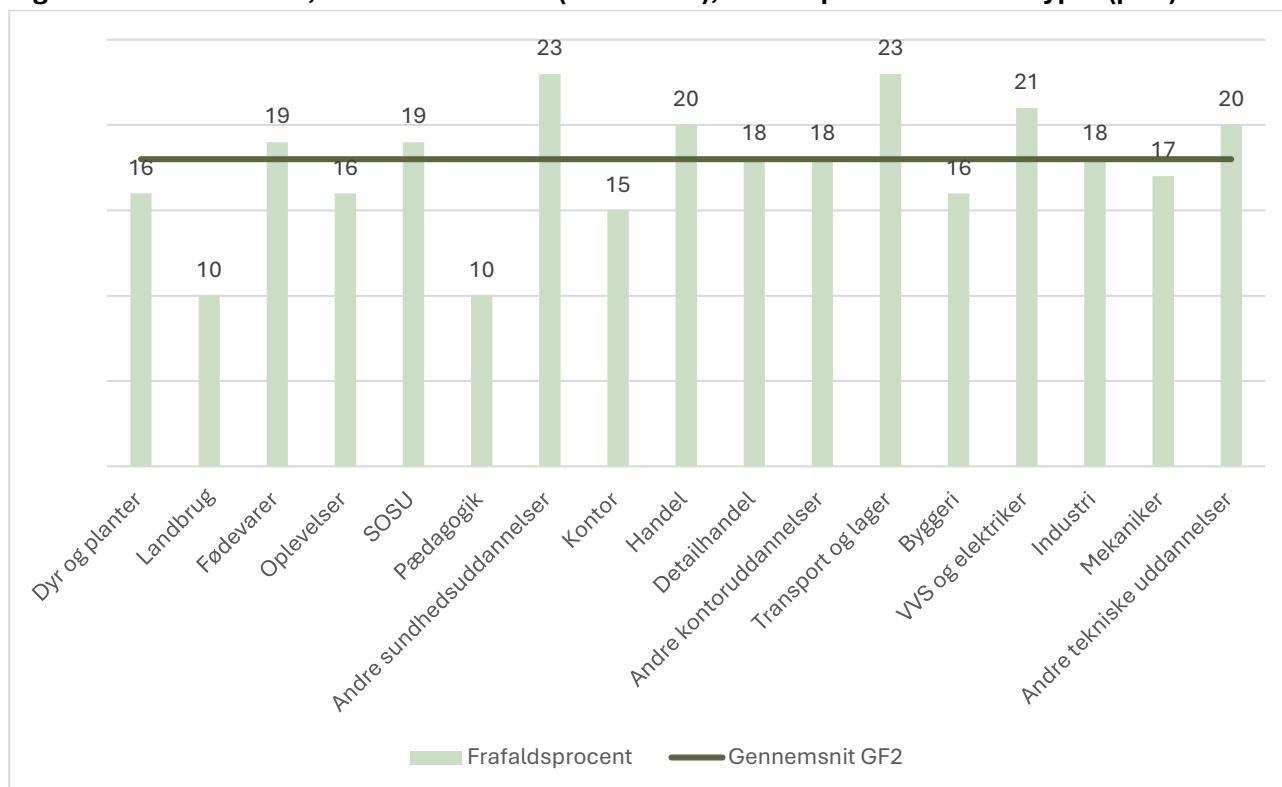
Note: Figuren viser fordelingen af udlærte elever ud fra specialiseringen på landbrugsuddannelsen som andel i procent af det samlede antal udlærte fra landbrugsuddannelsen.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata fra Uddannelsesstatistik.dk

Frafaldet på landbrugsuddannelsen er relativt lavt

En af de udfordringer der ofte fremhæves ved de erhvervsrettede uddannelser, er et stort frafald. Her har landbrugsuddannelsen, sammenlignet med øvrige erhvervsuddannelser, et relativt lavt frafald. En af årsagerne hertil kan være, at uddannelsen gennemføres i et kostskolemiljø, som er med til hurtigt at give gode relationer og sikre et trygt uddannelsesmiljø.

Figur 5: Andel af elever, der falder fra GF2 (2019-2021), fordelt på uddannelsestyper (pct.)

Note: Figuren viser frafaldsprocenten på GF2 på tværs af en lang række erhvervsuddannelser i perioden 2019-2021 sammenholdt med gennemsnitlig frafaldsprocenten for alle erhvervsuddannelser (18 pct.).

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut i rapporten "Viden om frafald og trivsel på erhvervsuddannelserne"

Organisationer

Herunder er kort beskrevet de organisationer, der er relevante for landbrugsuddannelsen og dens udvikling. Det er primært skoleorganisationer samt organisationerne bag Det Faglige Udvalg.

Foreningsmæssigt er udbyderne af landbrugsuddannelsen dækket af to skolelederforeninger – Danske Landbrugsskoler og Danske Erhvervsskoler og -Gymnasier. Flere udbydere af landbrugsuddannelsen er medlemmer af begge skoleforeninger.

Danske Landbrugsskoler

Danske Landbrugsskoler er én af to foreninger for skoler, der udbyder landbrugsuddannelsen. En af foreningens vigtigste opgaver er at varetage de uddannelsespolitiske interesser for skoler der udbyder landbrugsuddannelsen og styrke skolernes netværk og samarbejde på bl.a. det pædagogiske, faglige

og institutionelle områder. Danske Landbrugsskoler har eksisteret som forening i 117 år og har aktuelt 13 medlemsskoler.

- **Bestyrelsen**, der består af forstandere/direktører/afdelingsledere for alle 13 skoler, formanden for pædagogisk udvalg og U-ledernetværket.
- **Et Pædagogisk Udvalg**, bestående af underviser repræsentanter fra alle medlemsskole, der planlægger fælles pædagogiske arrangementer.
- **Et U-Ledernetværk**, bestående af uddannelseschefer/ledere fra hver medlemsskole, der planlægger skolens pædagogiske og didaktiske aktiviteter.
- Et uformelt administrativt netværk.
- **Et sekretariat**, der bl.a. repræsenterer landbrugsskolerne i en række råd og nævn, udarbejder analyser og projektleder tværgående udviklingsprojekter om rekruttering og udvikling af grøn undervisning.

Danske Erhvervsskoler og -Gymnasier

Danske Erhvervsskoler og -Gymnasier omfatter en leder- og en bestyrelsesforening. Danske Erhvervsskoler og -Gymnasier arbejder med målet om at skabe bedst mulige forhold for de erhvervsrettede uddannelser.

Udbydere af landbrugsuddannelsen, som er medlemmer i Danske Erhvervsskoler og -Gymnasier, samarbejder via Uddannelsesudvalget. Formanden for dette udvalg sidder også i Danske Landbrugsskoler bestyrelse.

GLS-A

GLS-A er arbejdsgiverforeningen for virksomheder inden for de grønne områder og tilknyttede erhverv. De brancher, de dækker, er land- og skovbrug, golfbaner m.v., maskinstationer/entreprenører, skoventreprenører og anlægsgartnere, gartnerier, planteskoler og havecentre, beslægtede virksomheder inden for landbrugs- og gartneriområdet, samt industrier med produktion eller forarbejdning af gartneriske, animalske eller vegetabiliske produkter. Endvidere dækker de rådgivnings-, forsynings-, salgs- og servicevirksomheder bredt inden for de grønne erhverv.

GLS-A indgår som arbejdsgiverorganisation overenskomst med bl.a. 3F, Dansk Metal m.fl. På den baggrund sidder de i Det Faglige Udvalg for flere uddannelser, bl.a. landbrugsuddannelsen.

Landbrug & Fødevarer

Landbrug & fødevarer er en erhvervsorganisation for landmænd, fødevareraktører og agroindustrien, der repræsenterer den danske fødevarereklynge.

Landbrug & Fødevarer ledes af en hovedbestyrelse, et forretningsudvalg samt et formandskab. Derudover består organisationen bl.a. af en række sektorer herunder Gris, Kvæg, Planter, Økologi samt Økonomi og Ledelse.

Sektionerne afholder årligt kongresser, som præsenterer den nyeste viden indenfor sektionens område, inviterer til debatter og kårer årets elev, medarbejdere eller særlige indsats.

Sektionen for gris har i en årrække haft et undervisernetværk, og sektionen for økologi har igangsat et lignende undervisernetværk, som har haft sine første to møder. Undervisernetværkerne har begge til

formål at ajourføre underviserne på landbrugsskolerne inden for deres respektive fagområde. Dette bl.a. gennem dagskurser, virksomhedsbesøg mm.

Sektionerne har tidligere været en del af SEGES, indtil stiftelsen af SEGES Innovation P/S i 2022, og har fortsat et tæt samarbejde med SEGES Innovation.

3F – Den Grønne Gruppe

3F – Fagligt Fælles Forbund er en landsdækkende fagforening, der organiserer over 240.000 medlemmer.

3F er organiseret i en række underområder, bl.a.

- 3F Bygge-, Jord- og Miljøarbejdernes Fagforening
- 3F Industri
- 3F Transport, Logistik & Byg
- 3F Privat Service, Hotel & Restauration.
- 3F Fagligt Fælles Uddannelsesforbund
- 3F Funktionær
- 3F Den Grønne Gruppe

3F Den Grønne Gruppe er en faglig interessegruppe for 3F-medlemmer, der arbejder med natur, miljø, have- og landbrug. Det er repræsentanter fra 3F Den Grønne Gruppe, som sidder i Det Faglige Udvalg, og som derfor er med til at forme uddannelsen og godkende virksomheder til oplæring.

SEGES Forlag

SEGES Forlag producerer og udgiver lærebøger til landbrugsskolerne, hånd- og fagbøger til f.eks. rådgivningstjenesten og landmændene samt opgavehæfter og andre undervisningsmaterialer til underviserne. I 2023 har forlaget lanceret en læringsportal, hvor abonnenter kan tilgå materialet digitalt og finde illustrationer, figurer, videoer m.m. som supplement til bøgerne. SEGES Forlag er en del af SEGES Innovation, som er en privat og uafhængig forsknings- og udviklingsorganisation indenfor landbrugs- og fødevarerområdet.